

## KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI EGYETEMES TÖRTÉNELEM

### GAZDASÁGI-POLITIKAI VÁLTOZÁSOK AZ 1920-AS ÉVEKBEN

#### I. GAZDASÁG:

Az I. vh. után az USA vezető hatalma egyértelmű, hiszen kölcsöneivel segíti a győztes antant hatalmakat. Európában gondot okoz a hadigazdaságról átállni a békegazdaságra. Az átállás együtt járt: munkanélküliség és az infláció emelkedésével. Emiatt a győztesek nem tudták fizetni az USA-nak a hiteleket. Azt várták, hogy a Németországtól kapott jóvátétel segít a helyzetükön, de Németország is ugyanazokkal a gondokkal küzdött, mint ők.

1923: Németország fizetéseinek elmaradása miatt Franciaország megszállja a Ruhr-vidéket (feketekőszén miatt fontos). Erre nemzetközi jóvátételi konferenciát hívtak össze a nagyhatalmak:

##### Megszületett a Dawes-terv:

- USA nyújt pénzügyi segítséget Németországnak
- Németország így majd tudja fizetni a jóvátételt az antantnak
- Az antant visszafizeti a hiteleket az USA-nak.

Eredmény: európai gazdaság az 1920-as években helyreáll, de az alapja az amerikai tőke!!!

#### II. JÓVÁTÉTEL RENDEZÉSE:

Franciaország és a többi nagyhatalom is engedékenyebb politikát folytattak. A németek passzív ellenállása miatt és jóindulatuk jeleként kiűritették a Ruhr-vidéket.

A jóvátétel kérdését és Németország helyzetét több konferencián rendezik:

##### 1. 1925, Locarno:

- Garantálják Németország nyugati határát
- 1926-ban felvették Németországot a Népszövetségbe

##### 2. 1928, Kellog-Briand szerződés:

- Az aláíró 62 ország elítélte a háborút, mint a konfliktusok megoldásának eszközét

##### 3. 1929, Young-terv: (Young: amerikai pénzügyi szakértő)

- Meghatározták Németország végleges jóvátételi kötelezettségét
- 114 milliárd márkát kell fizetniük a következő 59 évben (1988-ig)

## OLASZORSZÁG ÉS A FASIZMUS

#### I. A FASISZTA MOZGALOM KEZDETE:

Fascio-k: 19. században alakult különböző politikai csoportok nevezték így magukat (eredetileg a római testőrök díszfegyverzete volt, ami az összetartozást és az összefogást jelképezte). Benito Mussolini ezekről nevezte el a mozgalmát, és elérte, hogy a már meglévő szervezetek csatlakozzanak hozzá.

#### II. OLASZORSZÁG HELYZETE AZ I. VH. UTÁN:

1. *Nem kapják meg teljesen azokat a területeket, amiket ígértek nekik a háborúba lépéskor (pl. Fiume)*
2. A béketárgyalásokon nem tudott Olaszország beleszólni az érdemi döntésekbe, mert teljesen *kimerült a harcokban*
3. *Gazdasági gondokkal küzd az ország:* föld –és gyárfoglaló mozgalmak kezdődnek, akiket a kormányzat csak nagyon nehezen tud leszerelni
4. *Megerősödnek a szélsőséges mozgalmak:* 1921-ben megalakul a Nemzeti Fasiszta Párt és az Olasz Kommunista Párt

#### II. FASISZTÁK HATALOMRA JUTÁSA:

1. 1922: Mussolini meghirdeti a „marcia su Roma”-t (menetelés Rómába): félkatonai alakulatainak (feketeingesek) az a feladata, hogy vonuljanak be Rómába, és kényszerítsék ki Mussolini miniszterelnöki kinevezését. A katonák sikerrel járnak, és a király, III. Viktor Emánuel 1922. október 30-án kinevezi Mussolinit.
2. Lassan minden fontos politika tisztség a fasiszták kezébe kerül, a fasiszta párt vezetői lettek a miniszterek. Választási csalásokkal elérik, hogy teljesen az irányításuk alatt álljon a parlament., ami így teljesen formálissá vált.
3. Háttérbe szorítja a kommunistákat és saját belső ellenfeleit
4. Külpolitikai sikere: elfoglalja Fiumét 1923-ban
5. Rendezte az egyházzal való jó kapcsolatot:
  - *A katolikus lett az egyedüli államvallás, bevezette a kötelező hitoktatást*
  - 1929-ben a pápával megkötötte a *lateráni szerződést*: elismerte a Vatikánt független államként, a pápa elismerte az Olasz Királyságot

### III. A FASISZTA ÁLLAM:

Kiépül a totális állam: minden a fasiszta pártállam vezetése és irányítása alá kerül.

1. Belpolitika:
  - *KORPORÁCIÓS rendszert* hoz létre:
    - Az ország gazdaságát 22 szektorra osztja
    - A gazdasági szektorok élén egy testület áll
    - A testület tagjai: szakmai szervezet, munkaadók, munkavállalók, Fasiszta Párt képviselője
    - Így megszűnnek a szakszervezetek, és a párt minden területre be tud avatkozni
  - *Parlament és kormány:* a korporációk választják meg a központi kongresszust, ami a parlament helyébe lép, és a kormány tanácsadó testületeként működik (nem ellenőrzi a kormányt, ezért nem valósul meg a hatalmi ágak szétválasztása)
  - *Visszaszorítja a szicíliai maffiát*
  - *Félkatonai szervezetet* tart fenn a párt (feladata a megfélemlítés, de nem tartják állandó rettegésben az ország lakosságát)
  - *Cenzúra* működik
  - *Személyi kultuszt* vezet be: Duce-nak, azaz vezérnek nevezik
2. Gazdaságpolitika:
  - Állami beavatkozás a korporációkon keresztül erősödik
  - Kiemelt cél: *gazdasági önellátás megteremtése* (legfontosabbak a bányászat, az energiaipar és a vegyipar fejlesztése). Lecsapolásokkal növeli a mezőgazdasági területeket.
3. Külpolitika: a szovjet piac felé nyit, egyezményeket köt a szomszédos országokkal, Balkán felé növeli a befolyását

### KÖZTES-EURÓPA AZ I. VH. UTÁN

#### I. LEHATÁROLÁSA, ÁLLAMOK:

1. Lehatárolás: Németország, Szovjetunió és Olaszország közti terület
2. Államok:
  - a. Korábban is létezett: *Bulgária, Románia*: jelentős területeket kap
  - b. Újonnan alakult: *Balti államok: Észtország, Lettország, Litvánia, Csehszlovákia, Ausztria, Szerb-Horvát-Szlovén Királyság (majd Jugoszlávia), Albánia*
  - c. Újjáalakult: *Lengyelország, Magyarország*
3. Jellemzők:
  - a. *Kis –és közepes területű államok*
  - b. *Nagyfokú etnikai keveredés:* nemzetiségi ellentétek. A kisebbségek száma csökken a párizsi béke után, de nem biztosítanak megfelelő védelmet az ott született kisebbségvédelmi szerződések. Fő törekvés a nemzetiségek beolvasztása (asszimiláció).
  - c. *Gazdaságban önellátásra* törekednek (önellátás: autarchia), ezért lassul a növekedésük
  - d. *Nagyhatalmak ütközőzónája*

#### III. POLITIKA, GAZDASÁG:

1. Politikai élet:
  - *Szélsőséges pártok* általában visszaszorulnak az 1930-as évekig, majd a német befolyás nő
  - *Oktatási és szociális reformok* bevezetése
  - *1920-1921: létrejön a KISANTANT*
    - Kétoldalú szerződésekben magyarellenességet hoznak létre a szomszédos országok
    - Támogatójuk Franciaország, aki így akarja növelni nagyhatalmi helyzetét és befolyását a térségben
    - A magyar revánstól tartanak
2. Gazdaság: hagyományos gazdasági kapcsolatok megszűnnek, határokat minden ország vámokkal védi a külső országok termékeitől (protekciónista vámpolitika)

## OROSZORSZÁG/SZOVJETUNIÓ

### I. BOLSEVIK HATALOMÁTVÉTEL:

1. 1917. február 23. (március 8.) forradalom:
  - a. Lvov herceg vezetésével sikeres polgári forradalom zajlott Oroszországban, lemondott II. Miklós cár. Ideiglenes Kormány alakult, amely nem tudott minden gondot megoldani: nem lépett ki a háborúból, nem volt földosztás  
Nem volt teljes a hatalomátvétel: Péterváron szocialista hatalmi központ működik
  - b. 1917 nyarán megbukott Lvov kormánya
    - Áprilisban a bolsevikok vezetője, Lenin meghirdeti az „Áprilisi téziseket” (tovább kell vinni a forradalmat és meg kell szerezni a hatalmat)
    - 1917 nyarán Kerenszkij offenzívája összeomlik, és általánossá válnak a sztrájkok
2. 1917. október 24-25. (november 6-7.) forradalom:
  - a. A bolsevikok megdöntik az Ideiglenes kormányt, és átveszik az irányítást Péterváron:
    - Puccsszerűen veszik át a hatalmat a kisebbségben lévő bolsevikok
    - Közzéteszik a békedekrétumot, és megkötik 1918. márciusában a Breszt-Litovszki békét
    - Földről szóló dekrétumot adnak ki
  - b. DE: nem teljes a bolsevikok támogatottsága, több hatalom van az országban:
    - Megkezdődik az antant hatalmak támadása (meg kell akadályozni a bolsevikok túlzott előretörését)
    - Polgárháború kezdődik a vörös bolsevikok és ellenfeleik (fehérek) között
3. A bolsevik hatalomátvétel okai:
  - a. Ideiglenes Kormányának nem volt elég támogatása
  - b. A bolsevikok vezetője, Lenin karizmatikus és hatásos vezér
  - c. Egyedül a bolsevikoknak van határozott programjuk
  - d. Bolsevikok szervezetten, fegyelmezetten harcolnak

### II. HADIKOMMUNIZMUS ÉS LENIN VEZETÉSE:

1. 1918-1921 között hadikommunizmust vezetnek be:
  - a. 1918-ban a németek, majd 1919-ben az antant hatalmak is elhagyják Oroszországot
  - b. A polgárháború nagy kegyetlenséggel zajlott, kivégezték a cári családot
  - c. Növelik a szovjetek az állami beavatkozást (ipari üzemeket államosítanak, parasztoknak kötelezővé teszik a gabonafelesleg beszolgáltatását, városokban jegyrendszert vezetnek be)
 Eredménye: megszűnnek a piaci viszonyok, ellátási gondok és sztrájkok kezdődnek
2. 1921-ben Lenin bevezeti a NEP-et:
  - a. Jelentése: új gazdaságpolitika, Lenin célja a hatalom megtartása volt
  - b. Részlegesen visszaállítja a piaci viszonyokat (beszolgáltatás után a parasztok mehetnek piacra a termékeikkel, kisüzemeket és a külföldi tulajdont engedélyezik)
  - c. Eredménye: javul a mezőgazdaság és az ipar termelékenysége DE: ideológiai harc indul, hogy helyes-e a NEP

### III. SZTÁLIN HATALOMRA JUTÁSA:

1922-ben megalakul a Szovjetunió. 1924-ben meghal Lenin. Ezután harc kezdődik a hatalom megszerzéséért. Lehetséges vezetők:

Sztálin és Trockij, de Lenin egyikőjüket sem tartotta alkalmasnak  
 Sztálin szövetkezik Kamenyevvel és Zinovjevvel (TROJKA), és elszigetelik Trockijt  
 Végül Sztálin felszámolja a trojkát is (1927-1928), és gyakorlatilag egyedül irányítja a Szovjetuniót.

### III. TERVGAZDÁLKODÁS:

1. Bevezetésének okai: 1926 után megtorpan a gazdasági fejlődés, belső társadalmi veszélynek érzik a gazdagodást  
 Sztálin úgy dönt, hogy fel kell gyorsítani a szocializmus építését, nem szabad hagyni, hogy a társadalmi különbségek fokozódjanak.

## 2. Tervgazdálkodás jellemzői:

- Központi tervezés:
  - központilag időarányos gazdasági terveket dolgozta ki (első öt éves terv 1928-1932 között)
  - olyan célokat fogalmaznak meg, amelyek teljesítése szinte lehetetlen
  - ha valaki nem teljesítette a célt, akkor erőszakosan megbüntették (papíron teljesítik az előírásokat)
- Gyorsított ütemű iparosítás:
  - A nehéziparba, bányászatba és energiaiparba ruháznak be elsősorban
  - Probléma: fogyasztási cikkek gyártása háttérbe szorul, ezért állandósul az áruhiány
- Újrafegyverkezés:
  - Cél az önvédelemhez szükséges eszközök előállítás, fel kell készülni egy esetleges háborúra
- Kollektivizált mezőgazdaság:
  - Ipar fejlesztéséhez a munkaerőt úgy teremtik meg, hogy azt a mezőgazdaságtól elvonják:
    - Egyéni parasztgazdaságok helyén termelőszövetkezeteket (KOLHOZ) és állami gazdaságokat (SZOVHOZ) hoznak létre
  - Jómódú parasztok (kulákok) ellenállnak, titokban vágják le az állatokat, rejtegetik a gabonát. Olyan sokat kell beszállítaniuk, hogy hosszú távon nem tudják fenntartani az önálló gazdálkodást.
  - Mezőgazdasági nagyüzemeket hoznak létre, ahol elkezdik a gépesítést:
    - Probléma: nincsen elég eszköz és szaktudás, így nem hatékony a mezőgazdaság, nincs elég gabona. 1929-1930: éhínségben több száz ezren halnak éhen.

A tervgazdálkodás megszüntette a piaci viszonyokat, gazdaságilag irracionális, számszerűleg irracionális terveket kell teljesíteni. Hamis adatokkal dolgoznak, az emberek végleg kimerülnek, miközben az életminőségük alig javul.

## IV. SZTÁLINI DIKTATÚRA FŐBB JELLEMZŐI:

- Sztálin minden posztra a saját embereit nevezi ki
- Akik ellenállnak, meggyilkoltatja őket vagy politikai perbe fogja és koholt vádak alapján elítéli:
  - Meggyilkoltatja: Kirovot (1934) és Trockijt (1940)
  - Konceptió pereket Visinszkij főügyész vezeti
    - 1936: első nagy moszkvai per (Zinovjev és Kamenyev kivégzése)
    - 1937: második nagy moszkvai per, hadsereg „lefejezése”
    - 1938: harmadik nagy moszkvai per (Buharin, Jagoda kivégzése)
- Szovjetunió minden részén (főleg Szibériában) munkatáborokat hoznak létre:
  - Cél: elvileg az átnevelés volt, de gyakorlatilag munka (favágás, csatornaásás, vasútépítés, bányászat)
  - Emberetlen körülmények, sok halott; GULAG: (Lágerek Főparancsnoksága)
- Erőszakszervezetet működtet a bolsevik párt: Cseka (politikai rendőrség)
- Sztálin egyszemélyi kultuszt épít ki: képek, versek, szobrok, városok, utak, terek elnevezése
- Propagandagépezetet tart fenn

## 1929-33-AS VILÁGGAZDASÁGI VÁLSÁG

### I. A VÁLSÁG GYÖKEREI:

A gazdasági rendszer az USA-tól válik függővé.

Mezőgazdasági és ipari túltermelés:

- Beszűkül a felvevőpiac, mert a Szovjetunió nem vásárol, szűkül a gyarmati termelés és alacsonyabb az életszínvonal a háború után. Ezért nincs elég vásárló a termékekre.
- Az USA túl sokat fektet be, és ezzel nem tud lépést tartani a piac.

### II. A VÁLSÁG KEZDETE ÉS LEFOLYÁSA:

1. 1929. október 24. (fekete csütörtök): New Yorkban a tőzsdén a részvények árai hirtelen zuhannak
1929. október 29. (fekete kedd): a New York-i tőzsde teljesen összeomlik (tőzsdekrach)

Következmények:

- Részvények elértéktelenedése miatt iparvállalatok mennek tönkre
- Az iparvállalatokban érdekeltséget szerző bankok is tönkremennek
- Mezőgazdasági termelők sem tudják értékesíteni a termékeiket

2. Kiterjedést segíti:

Az államok gazdasági kapcsolatai szorosak az USA-val , ezért sorra mennek tönkre az országok.

Az államok szokásos módon kezelik a válságot:

- Szűkítik a termelést, takarékosági intézkedéseket vezetnek be
- Emiatt sokakat elbocsátanak
- Tovább szűkül a piac , és fennmarad a túltermelés

3. A válság gazdasági és politikai jelenségei:

- Az élelmiszereket nem tudják eladni, miközben sokan nem jutnak elég ételhez
- Csődbe megy sok vállalat és bank, tönkremegy a pénzügyi szektor
- Nő a munkanélküliség , romlik az életszínvonal
- A kormányon lévő pártok tehetetlenek, ezért megnő a szélsőséges pártok politikai szerepe

4. Területi különbségek:

- Legjobban az USA-t és Németországot érinti (szoros gazdasági kapcsolatok az 920-as években)
- Nagy-Britanniát és Franciaországot már kevésbé érinti
- Szovjetunió elzárkózik, ezért őt sem érinti nagyon (alátámasztja Sztálin politikáját)

### III. MEGOLDÁS:

1. Keynes (brit közgazdász) elmélete:

Az államnak be kell avatkoznia a gazdasági folyamatokba. Állami megrendelések kellenek a nem termelő szektorba, így nő a foglalkoztatottság és a kereslet, de nem bővül a termelés.

2. USA megoldása:

1932-ben Franklin Rooseveltet választják meg elnöknek, intézkedéseinek alapja Keynes elmélete volt.

a. Első intézkedései:

- Négynapos bankzárlatot rendel el
- A bankok újrainítását a pénzügyminiszter engedélyéhez köti
- Csak az erős bankok nyithatnak ki újra, így sok gyenge bank nem működhet tovább, az újrainítottakkal szemben nő a bizalom

b. Bevezeti a New Dealt: (Új irány)

- Polgári Tartalék Hadtest: munkanélküli fiatalokat hív be, ingyen kaptak étkezést, szállást, egyenruhát és napi egy dollár zsebpénzt
- Közmunkaprogram hirdetése: a Polgári Tartalék Hadtest feladata az útépités, erdőirtás, folyószabályozás, talajjavítás, parképítés. Legfontosabb a Tennessee-völgy szabályozása.
- Mezőgazdaság helyreállítása:
  - Csökkenti a vetésterületet és az állatállományt
  - Adósságok visszafizetésére haladékot ad
- Ipar helyreállítása:
  - Hatalmas összegeket fordít a közmunkára és az újjáépítésekre
  - Tisztességes verseny körülményeit szabályozza
  - Munkások jogait kollektív szerződésekkel biztosítja
  - Rendezik a munkanélküliek segélyezését

Roosevelt felhasználja a propagandát az intézkedések népszerűsítésére:

- Kandalló előtti beszélgetések: a rádióban személyesen, közvetlenül beszél a lakossághoz
- Kék Sas akció: a New Dealt betartó gyárak áruit ezzel jelölik, és segítik ezzel a termékeik megvásárlását

## A NÁCIZMUS

### I. NÉMETORSZÁG AZ 1920-AS ÉVEKBEN:

Az első világháború után a szociáldemokraták szerzik meg a vezetést: Weimari Köztársaság

Cél: teljesíteni a győztesek követeléseit.

Az USA pénzügyi segítségével tud túljutni a válságon, Hindenburg tábornok lesz 1925-ben a köztársasági elnök.

A világgazdasági válság hatására komoly gazdasági gondok jelentkeznek; megerősödnek a szélsőséges politikai pártok.

A válság idején sok a kormányváltás, de egyik sem tud hatékony lépéseket tenni ellene.

## II. HITLER HATALOMRA JUTÁSA:

(1889-ben született, 16 éves korában otthagyta a középiskolát, nem érettségizett. Az első világháborúban futárszolgálatot teljesített a nyugati fronton.)

1920: Hitler a vezetője a Nemzetiszocialista Német Munkáspártnak (Náci Párt, NSDAP), korábban jelentéseket írt a pártról

1923: müncheni sörpuccs

- Sörccsarnokban foglyul ejtik a tartományi miniszterelnököt és a kormányának néhány tagját
- Színleg behódolnak Hitlernek, de szabadon engedésük után mozgósítják a katonaságot, és börtönbe juttatják Hitlert és társait. 5 év börtönre ítélik, de ebből 13 hónapot ült le.
- Hitler a börtönben megírja fő művét, a Mein Kampfot (Harcom); rájön arra, hogy legálisan kell megszereznie a hatalmat.

Választások:

az eredmények azt mutatják, hogy a kommunisták és a nácik egyre több szavazatot kapnak

| Választás ideje | Náci Párt eredménye |
|-----------------|---------------------|
| 1928            | 2,6 %               |
| 1930            | 7 %                 |
| 1932. július    | 37,4 %              |
| 1932. nov.      | 33 %                |
| 1933. március   | 43,9 %              |
| 1933 nyár       | 92,2 %              |

- 1932: a nácik és a kommunisták az ország két legjelentősebb párta lesznek. A júliusi választások után azzal akarják csökkenteni a szélsőségek népszerűségét, hogy Hitlert nevezik ki alkancellárnak. Ezt Hitler visszautasítja, amire Hindenburg új választásokat ír ki
- 1932. nov.: nácik 4 %-kal visszaestek, de az erőviszonyok nem változtak:
  - Hosszú tárgyalások után kinevezi Hindenburg Hitlert kancellárnak (1933. január 30.)
  - Koalíciós kormányt alakítanak: többi párt azt gondolta, hogy ezzel háttérbe tudják szorítani Hitlert
- 1933. márc. 5.: mivel Hitler egyből a teljes hatalom megszerzését akarja, Hindenburg feloszlatja a parlamentet, és új választásokat írnak ki
  - 1933. február 27.: kigyullad a parlament épülete (Reichstag). A nácik a kommunistákat vádolják, ezért a kommunisták szavazati eredményeit megsemmisítik. Hitler így megerősíti a pozícióit.
- Hitler betérjeszti a felhatalmazási törvényt: a kancellár a parlament felhatalmazása nélkül bocsáthat ki törvényeket. Megszavazzák a törvényt, ezzel megnyílik az út a diktatúra kiépítéséhez.
- 1933 nyár: a választásokon már csak a nácik indulhatnak, így megvalósul az egypártrendszer és kialakul a diktatúra
- 1934: Hindenburg meghal, így az államfői hatalom is Hitler kezébe kerül

## III. A NÁCI IDEOLÓGIA ALAPJAI:

1. Alapjai a XIX. századi ideológiák:
  - Fajelmélet: a történelem fajok harca, ahol az győz, aki az erősebb
  - Térelmélet: a népek fenntartása attól függ, hogy képesek-e lakosságukat és ahhoz a területüket növelni
  - Tömeglélektan: az arctalan tömeget lehet irányítani, és igényli, hogy vezessék
  - Szociál –és nacionáldarwinizmus: az emberi társadalomban a népek között is harc van a létért, és zajlik a szelekció (mint az állatoknál)
2. Legfontosabb elemei (Mein Kampfban fogalmazza meg):
  - Az élet szüntelen harc, ahol az erősebb győz, és a gyengébb elpusztul. Ezt a harcot az emberi fajok vívják egymással:
    - Magasabb rendű fajok (árják): germánok, a német az uralkodó nép, és mellettük vannak a másodrendű rokon népek (dánok, hollandok). Magas, szőke kék szemű.
    - Alacsonyabb rendű fajok: rabszolga népek (latinok, afrikaiak, ázsiaiak, szlávok)
    - Kiirtandó népek: zsidók, cigányok. A zsidók a legveszélyesebbek, mert mindenhol jelen vannak. Hitler összekapcsolja a fajelméletet az antiszemitizmussal.
  - „Drang nach Osten”: keleti élettér, kelt felé kell terjeszkednie a németeknek
  - Kisebbségben élő németek védelmezője

### 3. Propaganda:

- az élet minden területére kiterjed, széles tömegekhez szól, szelektív és egyoldalú, kevés témára koncentrált, de azokat kitartóan ismétli
- 1933-tól Goebbels a propaganda-miniszter: sajtó, rádió, megafon alkalmazása, filmek készítése; hatalmas ünnepségek, utcai felvonulások, gyűlések szervezése
- Hitler nagyon hatásos szónok; Führernek (Vezér) nevezik

## IV. A NÁCI HATALOM JELLEMZŐI:

### 1. Katonai szervezetek:

- a. A náci párt félkatonai szervezete, az SA (barnaingesek). Az SA élén Hitler régi harcostársa, Ernst Röhm állt, aki azt tervezte, hogy szervezete átveszi a hadsereg helyét, s egyfajta népi hadsereg válik belőle.
- b. Hitler saját testőrsége a rohamosztag, az SS
- c. A hatalomátvétel után megalapított politikai rendőrség, a Gestapó

### 2. Hitler leszámol a pártbeli ellenfeleivel:

1934. június 30.: hosszú kések éjszakája: több ezer politikai gyilkosságot követnek el. Megölik Röhmöt, mert túl nagy hatalma lesz, és Hitler tart tőle. Ezután jut nagyobb szerep az SS-nek és a Gestapónak.

### 3. Gazdaság helyreállítása: a hatalom megszilárdításának fontos alapja

Növeli az állami beavatkozást, és a fegyverkezéssel állami megrendeléseket ad. A tőkések szociális engedményekre szorítkoznak.

### 4. Totális állam kiépítése:

- Egységes ideológia, egyetlen párt, katonai hatalom és megfélemlítés, központilag irányított gazdaság, propaganda
- náciak szerint senki sem vonhatta ki magát az állam ellenőrzése alól: nemzetiszocialista elvek érvényesültek az élet minden területén (az egyházakat is megfegyelmelték)
- fiatalok szervezetei: 10-14 éves fiatalok egyetlen szervezete a Jungvolk lett, a 14-18 éveseké pedig a Hitlerjugend
- közösségi ellenségkép: zsidóság

## V: ZSIDÓSÁG SZERVEZETT ÜLDÖZÉSE:

- nem vallási, hanem faji és politikai alapon volt ellenséges a zsidókkal
- 1933-tól megindul a szervezett üldözésük: nem vásárolnak a zsidók üzleteiben, kizárják őket az egyetemokről és az államigazgatásból
- 1935: nürnbergi törvények: zsidókat megfosztják a német állampolgárságtól, megtiltják a zsidók és árják házasságát és szexuális kapcsolatát
- 1938. november 9-10.: „kristályéjszaka”: átfogó, szervezett támadást intéztek a zsidóság ellen.

(30 ezer embert letartóztattak, sokakat meggyilkoltak. Szétverték 7500 üzletet, felgyújtottak és szétromboltak több mint 200 zsinagógát. Ezt követően a zsidókat kötelezték arra, hogy 1 milliárd márkát fizessenek „az okozott károk fejében”. Az utcákat borító üvegcserépek halmairól nevezték el ezt az éjszakát Kristályéjszakának.)